

ERS
Research &
Consultancy

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Gwerthusiad o Raglen Treftadaeth Ddigidol Casgliad y Werin Cymru / People's Collection Wales

Adroddiad Effaith Atodiad 4: Astudiaethau Achos Effaith

ERS

30 Queen Square
Bristol
BS1 4ND

T: 0117 927 3401

F: 0117 929 4189

E: bristol@ers.org.uk

www.ers.org.uk

Casgliad y Werin Cymru

People's Collection Wales

Astudiaeth Achos Effaith

Gymdeithasol: Gweithio mewn

Ardaloedd Arloesi

Mae Peilot y Rhaglen Ardaloedd Arloesi yn rhan o raglen Cyfuno Llywodraeth Cymru sydd â'r nod o fynd i'r afael â thlodi drwy roi mwy o gyfle i bobl fanteisio ar ddiwylliant. Drwy gael trigolion ardaloedd difreintiedig Cymru i gymryd mwy o ran mewn diwylliant, nod y rhaglen yw hybu sgiliau, hyder, a dyhead. Yn ystod 2015-16, sefydlwyd chwe Ardal Arloesi, sef yng Ngwynedd, Caerdydd/Merthyr, Casnewydd, Abertawe, Torfaen a Wrecsam. Mae Gwerthusiad y flwyddyn beilot ar gael [ar-lein](#).

Mae Casgliad y Werin wedi cefnogi trigolion, ysgolion a sefydliadau mewn Ardaloedd Arloesi drwy gynnig gwahanol fathau o gymorth gan gynnwys hyfforddiant (ac opsiwn o achrediad Lefel 2), benthg offer digideiddio, yn ogystal â darparu offer i recordio straeon a lluniau. Mae'r hyfforddiant yn cynnwys digideiddio, hawlfraint, a defnyddio'r wefan; roedd mudiadau hefyd yn gysylltiedig â Chasgliad y Werin drwy ddigwyddiadau, sesiynau hyfforddi i grŵp cymunedol, a lanlwytho deunyddiau i wefan CyW fel rhan o brosiectau sydd eisoes yn bodoli.

Drwy greu cysylltiadau â chyrff cymunedol, mae Casgliad y Werin wedi sefydlu Gorsafoedd Treftadaeth Ddigidol, gan roi'r offer a'r sgiliau i unigolion a grwpiau gymryd rhan yn y digideiddio a'r rhannu ar dreftadaeth Cymru. Caiff lluniau a storïau wedi'u digideiddio eu lanlwytho wedyn i wefan Casgliad y Werin er mwyn i gynulleidfaoedd ehangach eu gweld.

Mae Casgliad y Werin wedi sefydlu Gorsafoedd Treftadaeth Ddigidol ledled Cymru, a rhagor ohonynt yr arfaeth, nifer ohonynt yn yr Ardaloedd Arloesi.

Nod Gorsafoedd Treftadaeth Ddigidol yw *“galluogi effaith drawsffurfiol ar fywydau pobl drwy gynnig achrediad, ymgysylltu, dysgu, a chynhwysiant digidol.”*

Lansiwyd Gorsaf Treftadaeth Ddigidol flaenllaw yn Ardal Arloesi Casnewydd ym mis Tachwedd 2015. Mynychwyd y digwyddiad gan Ken Skates, y Dirprwy Weinidog dros Ddiwylliant, yn ogystal â nifer o fudiadau ac aelodau'r gymuned wedi'u cefnogi gan Gasgliad y Werin ac fe gafodd [sylw yn y wasg](#).

Ymgynghorodd ERS ag 16 o unigolion i gael gwybod am eu profiad hwy o'r rhaglen, gan gynnwys: Girlguiding Cymru; prosiect Back A Yard (sy'n cofnodi straeon gan bobl Affricanaidd Caribiaidd a ddaeth i fyw yng Nghasnewydd o'r 1940au ymlaen); Cyfeillion Llong Casnewydd, Clwb Criced Casnewydd, a Chaerdydd yn Cofio, prosiect coffa'r Rhyfel Byd Cyntaf.

Nododd un o'r rhai a holwyd pa mor bwysig oedd yr hyfforddiant ar y sgiliau a'r wybodaeth sydd eu hangen i gynnal cyfweiliadau hanes llafar, yn ogystal â *“sut i greu straeon, a dod â straeon yn fyw”*. Roedd yr hyfforddiant yn rhoi modd i'r prosiect gofnodi hanes llafar a rhannu'r canlyniadau ar wefan CyW.

Soniwyd am ystod o effeithiau cymdeithasol gan yr unigolion y siaradom ni â nhw, gan gynnwys amrywiol fanteision yn deillio o'r hyfforddiant. Roedd y rhai a gafodd hyfforddiant o'r farn fod y sgiliau wedi deffro mwy o ddiddordeb mewn treftadaeth, ac wedi rhoi mwy o fynediad i dreftadaeth, gan alluogi pobl i rannu eu straeon eu hunain. Ar lefel unigol, adroddodd ymatebwyr fod y sgiliau a gawsant wedi arwain at fwy o hyder, ac/neu wedi eu helpu i gyflawni dilyniant gyrfa. Yn fwy cyffredinol, mae'r uwchsgilio hefyd wedi rhoi modd i bobl a gafodd hyfforddiant i gefnogi aelodau eraill yn eu cymuned i ddefnyddio'r offer i rannu eu storïau eu hunain, sy'n golygu *“y gall y gwaith barhau y tu hwnt i'r hyfforddiant neu'r prosiect ei hun”*.

Dyweddodd un person ifanc fod *“cael yr hyfforddiant wedi rhoi'r offer i mi gofnodi fy stori/stori fy nheulu a gyrhaeddodd Cymru yn 2006. Rwy'n gobeithio gallu helpu pobl i lanlwytho yn y dyfodol. Mae yno i bawb. Gallwch ddefnyddio'r offer ar unrhyw adeg – gallwch ddod â llwythi o bethau.”*

Yn gadarnhaol, roedd rhai ymgynghoreion o'r farn fod rhannu straeon wedi cyfrannu at fwy o gydlyniant cymunedol. Mae tystiolaeth, er enghraifft, fod rhai prosiectau rhwng y cenedlaethau wedi dwyn ynghyd pobl ifanc a phobl hŷn, ac yn ôl un prosiect *“Gall fod yna hiliaeth, gwahaniaethu. Mae rhannu diwylliant a straeon yn rhoi mwy o ddealltwriaeth ac yn dod â chymunedau at ei gilydd.”*

Astudiaeth Achos Effaith Gymdeithasol: Gweithio mewn Ardaloedd Arloesi

Ystyrir hefyd fod gwerth cymdeithasol pendant i effaith lanlwytho'r straeon hyn ar-lein drwy "gadw" y straeon hyn ar gyfer y dyfodol ac er mwyn eu mwynhau yn ehangach.

"Dyw plant ddim yn gofyn sut daethoch chi yma (i'r Deyrnas Unedig), eich diwrnod cyntaf. Mae profiad pawb yn wahanol. Dydw i erioed wedi dweud (fy stori) wrth unrhyw un, ond erbyn hyn mae wedi'i chofnodi i bawb yn y byd."

Credir yn gyffredinol os na chaiff yr hanesion, y lluniau, y gwrthrychau, a'r storïau hyn eu "dal" yn awr, yna byddent yn cael eu "coll" ac y byddai perygl na fyddai pobl yn y dyfodol yn gallu mwynhau a deall eu treftadaeth. *"Dyma o ble rydyn ni'n dod, ac mae'n helpu i ddiffinio ble rydyn ni'n mynd."*

Gan fod modd arddangos y deunyddiau hyn mewn un man ar-lein, a thrwy blatfform ac iddo enw da, roedd hyn yn cynyddu ymdeimlad yr ymatebwyr bod y deunyddiau yn cael eu "gwarchod" ac yn "ddiogel ar gyfer y dyfodol".

Roedd un cyfranogwr hefyd yn gwerthfawrogi y gellid cofnodi'r straeon hyn ond bod y perchennog yn gallu cadw eu llun neu'r gwrthrych gwreiddiol. Teimlir hefyd fod yr elfen ddigidol yn rhoi mwy o gyswllt â'r storïau a'r prosiectau, gan gynnwys ysbrydoli ac annog eraill i gyfrannu eu stori eu hunain.

"Does neb am siarad amdanyn nhw eu hunain, ond pan fo'r lluniau yn llifo i mewn a'r cymunedau yn gweld y canlyniadau a'r stori, maen nhw am ymuno ac yn awyddus i rannu ... A'r cyfan oherwydd CyW gan fod y wefan yno i roi hwb. Mae'n arfer da."

Mae arddangos storïau yn y fath fodd hefyd yn gallu cyfrannu at bobl yn gweld gwerth eu straeon eu hunain yn gliriach, yn ôl nifer o ymatebwyr: *"Does dim digon o bobl yn sylweddoli bod eu stori nhw yn bwysig", "Roedd gweld 'mod i'n gallu ei wneud a'i fod yn hwylus ei ddefnyddio... mi wnes i ddatblygu diddordeb mewn treftadaeth"*.

Canmolodd un ymatebydd gyfleustra'r dull hwn hefyd i apelio'n arbennig at bobl ifanc: *"Yr oes ddigidol yw hi ... dyw pobl ddim yn mynd i amgueddfeydd yn aml. Fel hyn, gallant rannu eu lluniau eu hunain pan fyddant yn teimlo fel gwneud."*

Mae'r rhaglen hefyd wedi meithrin perthynas tymor hir gyda phrosiectau gan roi cefnogaeth ac arweiniad cyson, fel y gwelir yn yr enghraifft isod:

Daeth Girlguiding Cymru i ymwneud yn gyntaf â Chasgliad y Werin wrth ymchwilio i opsiynau ar gyfer yr archif helaeth oedd ganddynt yn eu seler. Ar ôl holi'r Llyfrgell Genedlaethol, awgrymwyd y gallai tîm Casgliad y Werin roi hyfforddiant digideiddio iddynt i'w helpu i gael yr archif ar-lein. Ers hynny mae'r Geidiaid wedi cael 5 cwrs gyda 24 o bobl yn cwblhau hyfforddiant (hyd yma).

Soniodd un aelod sut yr oedd ymwneud â CyW wedi creu diddordeb yn yr archif a chael effaith gadarnhaol ar farn pobl ifanc am lyfrgelloedd, yn ogystal â datblygu eu sgiliau TG, cyfathrebu a gweithio mewn tîm. Roedd chwech o'r geidiaid y siaradom ni â nhw yn disgrifio canlyniadau cadarnhaol o'r hyfforddiant. Roedd un ohonynt yn gweithio yn y sector treftadaeth ac wedi gweld datblygiad gyrfa o ganlyniad i gymryd rhan yn y rhaglen:

"Rwyf wedi ennill sgîl bywyd newydd a chymhwyster proffesiynol sydd wedi gwneud gwahaniaeth i fy ngyrfa. Mae cyflogwyr yn bendant â diddordeb. Mae wedi cyflymu fy ngyrfa."

Wrth sôn am bwysigrwydd hanes y Girl Guides, dywedodd un ymatebydd: *"Mae'r mudiad wedi gwneud cymaint i'r wlad. Nhw oedd y bobl gyntaf i mewn i wersylloedd crynhoi, nhw ddechreuodd yr ysgol anghenion arbennig gyntaf. Heb CyW byddai eu harchif wedi aros ynghudd. Byddem wedi dod i ben."*

Mae CyW yn aros yn gysylltiedig â'r rhaglen i'r tymor hir, gan ddatblygu 'Bathodyn' penodol Casgliad y Werin, cynnal arddangosfa o'r deunyddiau archif yn y Llyfrgell Genedlaethol, a bod yn rhan o waith y rhaglen mewn cysylltiad ag iBeacon.

Casgliad y Werin Cymru

People's Collection Wales

Astudiaeth Achos Effaith Arloesi: Cydwethio Rhyngwladol

Mae Casgliad y Werin wedi dechrau ar amrywiaeth o ddulliau i gydweithredu'n rhyngwladol gan ganolbwyntio ar nifer o fudiadau ym Mhatagonia a'r Unol Daleithiau America. Mae'r cyntaf wedi bod yn rhan o brosiect a ariennir gan y Cyngor Prydeinig, a'r ail yn rhan o weithgareddau mwy cyffredinol i ymgysylltu â'r gymuned o dan arweiniad llinyn perthnasol Casgliad y Werin.

Yn yr astudiaeth achos hon edrychir ar sut y mae rhaglen Casgliad y Werin wedi arwain at 'Effaith Arloesi', megis defnyddio technoleg newydd, modelau newydd a ffyrdd newydd o weithio. Mae enghreifftiau a gyflwynir yn cynnwys sefydlu Gorsafoedd Treftadaeth Ddigidol yn Pittsburgh, Pennsylvania yn ogystal ag yn y Gaiman, Patagonia tra bod cymunedau ledled yr UDA wedi dechrau cydwethio ar amcanion treftadaeth ddigidol a rennir. Rhoddwyd cymorth â'r gwaith o rannu treftadaeth deuluol a chymunedol dros yr Iwerydd a dechrau cyfathrebu a rhannu sgiliau rheolaidd drwy ddefnyddio dulliau digidol amrywiol.

Ar gyfer yr astudiaeth achos hon, holwyd pum unigolyn sy'n rhan o weithgareddau ar y cyd â Chasgliad y Werin. Yn yr Ariannin holwyd Ana Chianbrando Rees (sy'n gysylltiedig ag Ysgol yr Hendre, y Gaiman yn ogystal â grwpiau eraill), ac yn yr UDA holwyd Gerri Baker Parry ac Alan Upshall o Gymdeithas Cymry Puget Sound, Seattle; a Dave Williams o Wales PA, Pennsylvania, yn ogystal â Dr Richard Allen, Darlennydd mewn Hanes Diwylliannol Modern ym Mhrifysgol De Cymru sy'n gweithio gydag Wales PA. Yn ogystal, cafwyd dau gyfweiliad â thîm prosiect Patagonia 150 y Cyngor Prydeinig.

Rhannwyd yr astudiaeth achos yn ddwy ardal ddaearyddol, sef Patagonia a'r UDA. Roedd pawb a holwyd yn eithriadol o hapus â'r berthynas/cymorth a gafwyd gan wefan Casgliad y Werin yn ogystal â'r safle ei hun, ac o'r farn yn gyffredinol y byddai'n anodd iawn os nad yn amhosibl cael rhywbeth i gymryd ei le.

Patagonia

Ym Mhatagonia, mae effeithiau arloesi yn gysylltiedig â'r dechnoleg newydd a'r ffyrdd newydd o weithio a ddaeth yn sgil sefydlu'r Orsaf Treftadaeth Ddigidol yn y Gaiman (yn ogystal â lleoliad arall ym Mhatagonia fel rhan o brosiect Patagonia 150). Aeth unigolion o wefan Casgliad y Werin draw yn bersonol i sefydlu'r Orsaf a rhoi offer a hyfforddiant digideiddio. Dywedwyd bod y gymuned ei hun eisoes yn cydwethio'n agos drwy ddefnyddio dull cyffredin yn rhanbarthol; felly disgrifiwyd llai o effaith mewn perthynas â'r agwedd honno, er bod effeithiau sylweddol wedi'u cyflawni o ran cysylltiadau dros yr Iwerydd.

Dywedwyd nad oedd llawer o'r dechnoleg ddiweddaraf yn y Gaiman ac mae'r Orsaf bellach yn rhoi modd rhannu deunyddiau sydd ym meddiant y gymuned ac o ddiddordeb iddi. Cyn bod yn rhan o Gasgliad y Werin, roedd y gymuned wedi defnyddio tudalen benodol ar blatfform y cyfryngau cymdeithasol Facebook, ond nid oedd hyn yn cael ei weld yn gadarnhaol oherwydd y diffyg gallu i chwilio drwy'r deunydd. Codwyd pryderon am ddiogelwch platfform Facebook hefyd gan rai aelodau o'r gymuned. Ystyriwyd bod y rhyngweithio â Chasgliad y Werin yn "*bwysig iawn i'r gymuned*" ac roedd hyn yn rhan hollbwysig o gael eu cefnogaeth i'r prosiect. Nododd yr ymgynghorai fod y flwyddyn wedi bod yn llawn o amrywiol weithgareddau dathlu, felly nid oedd llawer o amser i wneud gwaith arall; felly roedd cefnogaeth Casgliad y Werin mewn gwirionedd wedi rhoi modd gwneud gwaith na fyddai wedi bod yn bosibl ar y pryd fel arall.

Cafodd y gymuned gymorth i ddigideiddio lluniau, dogfennau ysgrifenedig, straeon a hanesion llafar, ac ni ellid wedi gwneud llawer ohonynt gyda'r dechnoleg oedd ar gael cyn hynny. Yn ogystal, mae nawr yn bosibl i Ana rannu llythyrau Cymraeg ei thaid gydag aelodau o'r teulu sydd yn dal yng Nghymru drwy wefan Casgliad y Werin. Heb Gasgliad y Werin dywedwyd y byddai cysylltiadau o'r fath yn anoddach eu cynnal. Yn ogystal, gan fod Ana yn dysgu Cymraeg yn yr ysgol leol, gall hi wedyn ddefnyddio deunyddiau Casgliad y Werin yn rhan o'i deunyddiau ac adnoddau dysgu ei hun, gan gyfieithu'r Gymraeg i'r Sbaeneg. Caiff hyn eto ei ystyried yn ddull newydd o weithio.

Astudiaeth Achos Effaith Arloesi: Cydweithio Rhyngwladol

Rhoddwyd hyfforddiant i bobl leol yn y Gaiman, gan gynnwys ar gyfraith hawlfraint a sut i ddefnyddio'r offer. Câi hyn ei ystyried i fod ar safon uwch na'r hyn oedd ar gael yn lleol.

Barnwyd bod Casgliad y Werin yn wybodus am hawlfraint, sydd wedi helpu rhai o'r bobl leol i ychwanegu at eu dealltwriaeth yn ymwneud â defnyddio a rhannu deunyddiau hawlfraint. Mae'r hyfforddiant, felly, wedi arwain at arferion gweithio newydd i rai pobl leol sy'n lanlwytho deunyddiau o ran cadarnhau bod ganddynt wir yr hawl i rannu'r deunyddiau.

Unol Daleithiau America

Yn yr UDA, mae sawl grŵp wedi bod yn ymwneud â Chasgliad y Werin, gyda stori debyg yn codi o'r gwahanol ardaloedd o ran y gwerth mawr a roddir ar wefan Casgliad y Werin i storio hanesion. I'r ddau fudiad Cymreig a holwyd yn yr UDA, senario cyffredin (cyn defnyddio Casgliad y Werin) oedd y byddent yn derbyn eitemau pan fyddai aelod o'r gymuned yn marw – yn aml yn ddogfennau megis rhaglenni hanesyddol dathlu Dydd Gŵyl Dewi. Gan fod mwyfwy o wybodaeth a phrinder lle corfforol i storio, roeddynt wedi bod yn chwilio am ateb technolegol, megis sefydlu lle ar y we gyda'r Llyfrgell Genedlaethol fel y gwnaed gan Gymdeithas Cymru Gogledd America yn Ohio. Mae Casgliad y Werin yn cynnig gwasanaeth am ddim sy'n gofyn am nifer penodol o oriau gwirfoddoli i'w defnyddio, yn hytrach na chyfraniad ariannol, gan ei wneud yn ymarferol i gyrff a mudiadau bach a mawr.

“Prif effaith CyW yw dod â Chymru i'r byd, a pharhau i wneud hynny gyda'r cysylltiad Cymreig cryf â Pennsylvania: sy'n Gymru fach arall.”

Yn Seattle, mae Cymdeithas Cymry Puget Sound bellach wedi dechrau digideiddio a lanlwytho ôl-gatalog mawr o ddogfennau hanesyddol wedi'u storio, sydd wedyn yn cael eu symud yn gorfforol i amgueddfa yn Nebraska. Mae hyn yn golygu bod deunyddiau yn cael eu cadw a bod modd eu rhannu nawr ac yn y dyfodol.

Roedd Alan Upshall, yn ogystal â Richard Allen, yn cydnabod ei bod weithiau'n angenrheidiol gwirio'r ddogfen wreiddiol, ac felly roedd yr ateb newydd hwn yn rhoi mynediad at y gwreiddiol a'r fersiwn ddigidol. Yn ogystal, soniodd Richard fod Casgliad y Werin wedi ychwanegu gwerth arloesol mawr i'r broses ymchwilio, gan ei gwneud yn bosibl gwneud dadansoddiadau manylach o ddogfennau wedi'u lleoli yn yr UDA heb orfod teithio dros yr Iwerydd. Byddai hefyd yn sôn yn aml am wefan Casgliad y Werin mewn darlithoedd i israddedigion fel arf iddynt wneud ymchwil hanesyddol, ac i ôl-raddedigion sy'n canolbwyntio ar brosiect penodol.

“Mae Casgliad y Werin yn offer ychwanegol amhrisiadwy. Mae mor ddrud gwneud gwaith ymchwil trawsiwerydd, felly o ran gwaith academiaidd mae CyW yn gaffaeliad anhygoel.”

Dywedodd Gerri Parry yn Puget Sound fod porth Casgliad y Werin yn llawer haws i'w ddefnyddio na rhai dulliau eraill yr oedd wedi bod yn eu treialu. Nododd Alan hefyd ei fod yn haws gan y gallai person fynd iddo a'i ddefnyddio i ryw raddau heb unrhyw hyfforddiant blaenorol, gan awgrymu iddynt hwy fod y dechnoleg, ynddi'i hun, yn arloesol yn ogystal. Soniodd yr holl bobl a holwyd yn yr UDA am natur arloesol y gefnogaeth a gynigir, gyda sesiynau grŵp Skype ar gael gyda staff Casgliad y Werin, ynghyd â gwe-seminarau a chwrs hyfforddi 10-rhan ar ddigideiddio (sydd wrthi mewn profion beta ar hyn o bryd).

Mae gwelliannau pellach a awgrymwyd yn cynnwys:

- Hyfforddiant drwy Skype i ddangos problemau ar sgrin ar y cyd er mwyn datrys problemau penodol;
- Wiki i ddefnyddwyr i roi atebion i broblemau sydd wedi cael eu datrys o'r blaen;
- Trosglwyddo peth o gynnwys aml cyfarfodydd Skype i ddiweddariad e-bost gan wneud yr angen amdanynt i godi'n llai aml ond bod mwy o ffocws iddynt; ac
- E-gylchlythyr o'r hyn sydd wedi cael ei roi ar wefan Casgliad y Werin yn y mis/3 mis diwethaf.

Casgliad y Werin Cymru

People's Collection Wales

Astudiaeth Achos Effaith Prosesau: Cronfa Dreftadaeth y Loteri

Mae rhaglen Casgliad y Werin wedi sefydlu partneriaeth strategol gyda Chronfa Dreftadaeth y Loteri (CDL) a'r berthynas wedi datblygu'n gadarnhaol dros amser, gan orffen yn ddiweddar mewn digwyddiad i archwilio cyfleoedd i gydweithredu yn y dyfodol. Mae'r astudiaeth achos hon yn edrych ar y ffyrdd y mae Casgliad y Werin wedi arwain at 'Effaith Prosesau' i CDL fel partner strategol, ac yn fwy penodol i brosiectau wedi'u hariannu gan CDL. Mae hyn yn cynnwys effeithiau prosesau drwy fodolaeth y plattform digidol; darparu offer; rhannu arbenigedd / gwybodaeth; a dull cydlynol o weithio.

Ymgynghorodd ERS â chynrychiolydd CDL a phedwar o unigolion sy'n gysylltiedig â phrosiectau CDL, gan gynnwys dathliad o wyl ddiwylliannol, a chofnodi straeon cadarnhaol o fewnfudo, er enghraifft. Cymysg oedd cysylltiad y rhai a holwyd â Chasgliad y Werin cyn cymryd rhan yn y prosiectau dan sylw. Roedd rhai ohonynt yn ymwybodol o'r rhaglen gan eu bod wedi bod yn gweithio yn y sector ers amser hir, ac eraill wedi clywed am wefan Casgliad y Werin am y tro cyntaf yn ystod y cyfnod gwneud cais i CDL.

Mae'r cyfraniad a wneir gan Gasgliad y Werin i brosiectau wedi cynnwys hyfforddiant mewn digideiddio, cofnodi hanesion llafar a chyhoeddi i'r wefan, yn ogystal â benthgyl offer a rhoi mynediad i wefan Casgliad y Werin. Trefnodd Casgliad y Werin sesiynau hyfforddi i grwpiau hanes a grwpiau gwirfoddoli lleol yn ogystal â rhoi cyngor ar sut i weithio gyda'r Llyfrgell Genedlaethol a phartneriaid tebyg. Roedd allbynnau'r prosiect yn cynnwys naratifau digidol, h.y. "straeon a sioeau sleidiau 3 i 7 munud gyda naratif am hanes y Barri." Mae straeon yn yr adran am y Barri wedi bod yn boblogaidd, gydag un gwirfoddolwr yn dal i lanlwytho i'r safle. Cafodd prosiect arall, sef arddangosfa gan 26 o grwpiau cymunedol ym Mhowys i'w arddangos yn yr Eisteddfod Genedlaethol, ei guradu ar-lein drwy wefan Casgliad y Werin, gan greu etifeddiaeth i'r tymor hir.

"Maen nhw'n cynnig cymorth i'r rhai sy'n cael grantiau, o'n safbwynt ni mae'n golygu bod y rhai sy'n cael grantiau yn cael eu cefnogi yn well, mae eu cynnyrch yn well ac maent yn cael bywyd hirach. Mae hyn yn cryfhau gwerth ein buddsoddiad mewn cymunedau a phrosiectau."

Drwy'r adborth gwelwyd nifer o effeithiau o ran prosesau (h.y. effeithlonrwydd, osgoi dyblygu, arbed adnoddau) yn sgil y cymorth a gafwyd gan Gasgliad y Werin, gan gynnwys darparu'r plattform ar y we sydd eisoes yn bodoli. Nodwyd bod prosiectau a gefnogir gan CDL yn aml am greu eu gwefan eu hunain ac er bod hirhoedledd yn bwysig i CDL, nid yw hynny bob tro yn angenrheidiol nac y dull gorau. Dywedodd un ymgynghorai oedd â'r bwriad hwnnw ar y dechrau:

"heb CyW byddem o bosibl wedi edrych ar ddatblygu ein gwefan ein hunain - ni fyddai wedi cael yr un effaith o safbwynt y plattform ... roedd CyW wedi tyfu'r prosiect i ddimensiwn arall."

Mae gwefan Casgliad y Werin hefyd yn datrys her allweddol, sef cynnal gwefannau unigol ar ôl i brosiect a oedd wedi derbyn grant ddod i ben. Mae'r cyfrifoldeb fel arfer ar y gwirfoddolwyr sydd efallai heb yr adnoddau, y sgiliau, neu'r cymhelliant i wneud hyn yn y tymor hir.

"mae gwirfoddolwyr yn gallu defnyddio gwefan CyW yn gyfforddus heb gael problemau technegol parhaus. Nid ydynt yn teimlo mor gyfrifol am gynnal y safle ar ôl y cyllid. Nid yw llawer o wirfoddolwyr yn hoffi agweddau technegol hanes llafar."

Nododd ymgynghorai werth cael "safle ymbarél", yn cyd-redeg â'r sefydliadau cenedlaethol, gan adleisio bod nifer o grwpiau cymunedol bychain yn mynd ati i sefydlu eu gwefannau eu hunain. Awgryma adborth fod dod ag ymdrechion amrywiol grwpiau at ei gilydd ar un plattform, mewn rhai achosion, wedi golygu defnyddio arian yn fwy effeithlon. Mae Casgliad y Werin yn rhoi modd i grwpiau cymunedol gael gwybod am brosiectau sydd eisoes yn digwydd, a gall hyn leihau dyblygu: *"Mae CyW yn eich galluogi i fanteisio ar beth y mae pobl eraill yn ei wneud. Felly, mae hefyd yn helpu i osgoi gwneud cais heb raid."*

Ymhellach, awgrymodd un ymgynghorai bod Casgliad y Werin, drwy ddarparu gwasanaethau mewn un lle, yn cynnig gwell gwerth am arian na phrosiectau eraill: *"gall cais fod yn £7500-£8000 yn llai drwy ddefnyddio Casgliad y Werin."*

Astudiaeth Achos Effaith Prosesau: Cronfa Dreftadaeth y Loteri

Mewn achosion lle gwneir ceisiadau CDL, dengys yr atebion fod Casgliad y Werin wedi helpu rhai grwpiau cymunedol i gael arian na fyddent fel arall wedi gallu cael gafael arno. Nododd un ymgynghorai bod Casgliad y Werin *“wir yn helpu grwpiau bychain i lunio ceisiadau i Gronfa Dreftadaeth y Loteri”*, ac yn ei gwneud yn haws i rai prosiectau ychwanegu allbynnau digidol i’w ceisiadau ac i ymestyn hirhoedledd eu presenoldeb ar-lein.

Gan nad yw Casgliad y Werin yn rhan o’r penderfyniad ariannu terfynol, gall grwpiau cymunedol gael cyngor a chyfarwyddyd ganddynt yn ystod y cam ymgeisio. Teimlwyd bod hyn yn arbennig o werthfawr gan fod grwpiau cymunedol yn aml yn cael y prosesau ariannu yn heriol ar y cychwyn, felly nid yw cymaint o grwpiau yn llwyddiannus y tro cyntaf. Dywedwyd bod cymunedau ymylol, yn enwedig, yn aml yn brin o hyder y gallant gael cyllid. Yn hyn o beth, credid bod y gefnogaeth a roddir gan Gasgliad y Werin yn gwneud gwahaniaeth mawr.

Awgryma’r adborth fod y gefnogaeth gan Gasgliad y Werin hefyd wedi arwain at gael cynnwys ac allbynnau o ansawdd uwch, yn ogystal â chyflawni amcanion prosiectau yn fwy llwyddiannus. Mae cael offer am ddim drwy wefan Casgliad y Werin hefyd wedi arwain at ennyn diddordeb cryfach, mewn un achos: *“Heb offer CyW byddem wedi gorfod defnyddio offer o safon is. Roedd cael offer proffesiynol swyddogol yn codi cymhelliant [y bobl ifanc], yn creu mwy o ddiddordeb. O ran pobl yn ymwneud â threftadaeth ac yn awyddus i gymryd rhan, mae wedi denu.”*

Mae hefyd yn amlwg fod y rhai a gefnogir yn ystyried bod trosglwyddo sgiliau a gwybodaeth yn fantais. Nododd un ymgynghorai na fyddai cynifer o gyfleoedd hyfforddi i gyfranogwyr heb Gasgliad y Werin. Roedd canmoliaeth i’r ffordd y cynhaliwyd yr hyfforddiant:

“Sylfeini sgiliau a brwdfrydedd y tîm i allu trosi gwybodaeth dechnegol i iaith y gall y rhai sy’n cael ein grantiau ei deall.”

Ychwanegodd ymgynghorai arall at hyn, gan ddweud bod y tîm yn fedrus wrth ddarparu hyfforddiant yn llwyddiannus i *“bobl sy’n amrywio’n fawr iawn yn eu sgiliau TG”*.

Ar ôl cwblhau’r prosiectau, soniai cyfranogwyr fod allbynnau’r prosiect yn para’n hirach ac yn haws cael gafael arnynt gan ragor o bobl o ganlyniad i blatfform Casgliad y Werin, gan gynyddu etifeddiaeth y prosiect a rhoi modd cael allbynnau mwy cynaliadwy i’r tymor hirach. Mae cael deunydd sydd ar gael i bobl ymhell ar ôl i brosiectau unigol ddod i ben yn werthfawr i’r bobl gysylltiedig ac awgrymir bod mwy o ryngweithio â’r deunyddiau o’i gymharu â gwefan unigol: *“Byddai gwefan wedi marw erbyn hyn – byddai rhywun wedi cael trafferth gyda hi, ond y gwir yw fyddai hi ddim yno bellach. Yn lle hynny mae gennym un gwirfoddolwr yn dal i roi deunydd ar safle Casgliad y Werin. Oherwydd bod Casgliad y Werin yn ei gadw yn fyw ... Mae’n dal yn cael pobl yn rhyngweithio ag e nawr.”* Nododd ymgynghorai hefyd fod gwefan Casgliad y Werin yn denu ymchwilwyr gan y gellir canfod yr holl ddeunyddiau mewn un lle: *“O safbwynt ymchwilwyr, po leiaf o leoliadau y mae’n rhaid i chi fynd iddynt, po orau e.e. llawer o wefannau treftadaeth cymunedol. Hefyd, gallant fod yn andros o anodd dod o hyd iddyn nhw gan nad oes llawer yn ymweld â nhw’n aml ac felly nid ydynt yn codi’n uchel ar chwiliad Google ... gyda phrosiectau fel hyn rydych yn creu cyhoeddiad neu bamffled, dim ond i ymchwilwyr ganfod eu bod allan o brint ers hir. Mae’n wych cael yr etifeddiaeth ddigidol....”*

Cytunir yn gyffredinol fod safle Casgliad y Werin yn gwneud cynnyrch grwpiau cymunedol yn haws cael gafael arnynt. Awgrymodd un ymgynghorai bod gwefannau treftadaeth eraill yn tueddu i ddefnyddio terminoleg nad yw pawb yn ei deall yn hawdd, a theimlir eu bod wedi’u hanelu yn fwy at weithwyr proffesiynol yn y sector treftadaeth yn hytrach nag aelodau o’r gymuned.

Soniodd un ymgynghorai hefyd fod Casgliad y Werin wedi helpu i feithrin partneriaethau yn llwyddiannus a chael mynediad at gydweithredwyr a chynulleidfaoedd posibl.

“Mae Casgliad y Werin yn edrych ychydig ymhellach i’r dyfodol na grwpiau cymunedol. O ran yr hyn maent yn ei wneud, mae’n hollol unigryw. Hoffwn petai yna un ar gyfer Lloegr. Mae gan y coalisiwn [yr Amgueddfa, y Llyfrgell, a’r Comisiwn Brenhinol] lwch aur yma.”

Astudiaeth Achos Culture Beacon: Effaith Economaidd

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae rhaglen Casgliad y Werin wedi bod ar flaen y gad wrth ddatblygu'r defnydd o dechnoleg iBeacon yn sector treftadaeth Cymru. Mae iBeacon yn ddyfeisiau Bluetooth isel eu hynni (BLE) sy'n tanio cynnwys digidol ar ddyfeisiau iOS neu Android cyfagos, megis ffonau clyfar neu lechi. Mae Casgliad y Werin wedi datblygu'r cynnig "Culture Beacon" – ar y cyd â Locly sy'n cyfuno ap a system rheoli cynnwys i ddatblygu deunyddiau iBeacon ar gyfer lleoliadau ffisegol, megis llwybrau, teithiau clywedol, fideo, delweddau ac ati gyda dyfeisiau iBeacon GCell wedi'u pweru gan yr haul. Mae platfform Culture Beacon yn cynnig nifer o nodweddion, gan gynnwys y gallu i gynnig deunyddiau amlieithog, darparu templedi i lanlwytho cynnwys, y gallu i ddiweddu cynnwys, ac mae'n gydnaws â phlatfformau'r cyfryngau cymdeithasol. Mae llwybrau lluosog iBeacon, y gellir eu haddasu, wedyn ar gael i ymwelwyr trwy'r ap Culture Beacon, gan gynnig platfform adnoddau a rennir trwy lawrlwytho un ap.

Bu Casgliad y Werin yn rhan o brofion cychwynnol wrth ddatblygu technoleg iBeacon mewn lleoliadau treftadaeth, ac Amgueddfa Lechi Cymru oedd "y cyntaf yn y byd" i dreialu llwybr iBeacon (mewn partneriaeth â Chasgliad y Werin, yr Amgueddfa Genedlaethol a Locly). Ers y peilot cyntaf hwn, mae CyW hefyd wedi cynnal ymchwil (trwy grant ymchwil a datblygu Nesta, ac mewn partneriaeth â Phrifysgol Caerlŷr ac eraill) i ddatblygu Beacon BLE i ddehongli treftadaeth ar gyfer Castell Caerlŷr a deall effaith hyn ar brofiad yr ymwelydd. Roedd rôl Casgliad y Werin yn ymwneud â'r dechnoleg. Astudiodd yr ymchwil yr effaith ar farn ac ymddygiad ymwelwyr mewn nifer o feysydd, gan gynnwys: dysgu; defnyddio gofod; ymgysylltu; a hyd yr arhosiad. Yn ôl y canfyddiadau cafodd y teithiau ymateb da gan ymwelwyr o'i gymharu â dehongliadau mwy traddodiadol, a chafwyd tystiolaeth gychwynnol o effaith gadarnhaol ar draws llawer o'r ffactorau a nodwyd.

Mae tîm y rhaglen yn parhau i ymchwilio i sut y gall iBeacon gefnogi'r sector treftadaeth, er enghraifft, o ran rhoi profiad cadarnhaol i ymwelwyr, creu incwm i safleoedd treftadaeth, a manteision economaidd posibl twristiaeth (megis ymwelwyr yn gwario mewn busnesau lleol).

Er bod y gwaith hwn yn parhau, a bod nifer o brosiectau "byw" yn eu camau cynnar, datgelodd ein sgysiau arwydd cynnar o sut mae CyW wedi cefnogi nifer o gyrff a mudiadau i ddechrau eu prosiectau iBeacon eu hunain. Mae cyfranogiad Casgliad y Werin wedi amrywio – o roi cyngor ac arweiniad cychwynnol, cynorthwyo mudiadau i gael gafael ar gyllid ac/neu arian cyfatebol, i fod yn bartner gweithredu. Mae'n amlwg bod y rhaglen wedi bod â rôl werthfawr yn "sbarduno" nifer o brosiectau oherwydd y gefnogaeth a roddwyd.

"CyW oedd yn ysgogi pethau. Pan oedden ni'n dawel roedden nhw'n ein gwthio ni ymlaen, yn ein hannog, ac wedi arwain yn y bôn."

Mae'r canfyddiadau yn yr astudiaeth achos yn seiliedig ar ein hymgyngoriad â 6 phrosiect iBeacon y mae Casgliad y Werin wedi'u cefnogi, yn ogystal â GCell, sydd wedi partneru gyda'r rhaglen i ddarparu dyfeisiau iBeacon i gleientiaid. Gwahanol iawn yw natur y prosiectau sy'n deillio o hyn, ac maent yn cynnwys llwybrau amrywiol ar safleoedd hanesyddol gan gynnwys Castell Rhaglan, Parc Cenedlaethol Eryri (yn gysylltiedig â choffáu Frongoch), eglwysi a safleoedd ar draws Gogledd Sir Benfro, llwybrau tref yng Ngheredigion, a dehongliad rhyngweithiol o leoliadau ym Mae Caerdydd megis y Senedd a'r Pierhead.

Ffynhonnell: <https://www.casgliadywerin.cymru/items/27614>

Roedd y prosiectau uchod wedi ymwneud â Culture Beacons mewn amrywiaeth o ffyrdd, ac roedd ganddynt nifer o resymau dros gymryd rhan (yn ogystal â gwybodaeth amrywiol am dechnoleg iBeacon). Mae Casgliad y Werin wedi defnyddio nifer o lwybrau ymgysylltu i rannu eu neges am iBeacon, megis rhoi cyflwyniadau, rhannu tystiolaeth a gasglwyd drwy astudiaeth Castell Caerlŷr, a chynnig ymweliadau a theithiau i leoliadau lle mae prosiectau iBeacon eisoes ar y gweill (megis Amgueddfa Lechi Llanberis). Mae CyW hefyd wedi cynnal arddangosiadau i helpu i ddangos sut yn union y mae iBeacon yn gweithio, y math o gynnwys sydd ynddynt, a sut y gallant fod o fudd.

Astudiaeth Achos Culture Beacon: Effaith Economaidd

Dengys yr adborth fod iBeacon yn cael ei ystyried yn ateb cadarnhaol i nifer o heriau cyfredol wrth ddehongli i ymwelwyr mewn twristiaeth neu dreftadaeth. Er enghraifft, dywedwyd bod Wi-Fi a signal ffôn symudol gwan (yn enwedig mewn lleoliadau anghysbell) yn rhwystr. Yn ogystal, mae'r adnoddau a'r costau sy'n gysylltiedig â chynnal dehongliad mwy traddodiadol fel taflenni sydd angen gofal tywyswyr ac/neu yn anoddach eu diweddarau, yn arbennig o heriol yng nghyswllt y pwysau ariannol diweddar ar ganolfannau croeso. Caiff iBeacon ei ystyried yn gyfle hyblyg i ddarganfod “ffyrdd newydd o ddehongli'r tirlun treftadaeth”. Hefyd, ystyrir iBeacon yn opsiwn mwy hwylus oherwydd y gallu i ddarparu gwahanol fathau o deithiau (sain, fideo, aml-ieithog ac ati). Mae'r gallu i gynnig cynnwys fesul ychydig yn dibynnu ar yr amser y mae ymwelwyr yn aros yno, yn ogystal â chynnig sawl math o gynnwys, hefyd yn cael eu hystyried yn botensial cadarnhaol wrth ddenu ymwelwyr i ailymweld, neu gadw ymwelwyr am gyfnod hirach.

Ar ôl darganfod mwy am y manteision posibl hyn, ysbrydolwyd sefydliadau i gael iBeacon, gan ddeall sut y gallai hyn gyfrannu at eu targedau i gynyddu nifer yr ymwelwyr, gwella profiad yr ymwelwyr, ac i gefnogi creu incwm. Teimlid bod y wybodaeth gychwynnol a'r arddangosiadau a ddarparwyd gan CyW yn allweddol i ysbrydoli prosiectau a'u gyrru ymlaen:

“Roedd yr wybodaeth hon yn amhrisiadwy. Yn wych gweld sut roedd yn gweithio”.

I ddechrau arni, dywedodd ymgynghoreion fod hyn yn amhrisiadwy i ennill cefnogaeth ehangach i fwrw ymlaen â phrosiectau, gan gyfrannu, er enghraifft, at **lwyddo i sicrhau cyllid**, yn ogystal â “*chael cefnogaeth partneriaid a rhanddeiliaid mewnol trwy'r arbenigedd a'r dystiolaeth benodol yr oedd Casgliad y Werin yn gallu eu rhoi*”. Ystyrir y mewnbwn yn arbennig o werthfawr yn ystod camau cynnar datblygu prosiect, a chredir bod arbenigedd a gwybodaeth CyW ynghylch sut y gellir defnyddio iBeacon (mewn safleoedd hanesyddol yn arbennig), yn ogystal â chael y wybodaeth ddiweddaraf un am y dechnoleg, wedi cynyddu hyder yn y penderfyniadau i fuddsoddi yn y prosiectau ac wedi arwain at achos busnes mwy cadarn.

“Roedd y cyflwyniadau wedi rhoi hyder y gallai weithio. Roedd pobl a oedd yn amau ar y dechrau yn gadael yn frwd i gyd.”

Yn ogystal, roedd Casgliad y Werin wedi **cefnogi nifer o sefydliadau i wneud ceisiadau llwyddiannus am arian i'w prosiectau iBeacon**, ac wedi cefnogi prosiectau eraill drwy fod yn bartner gweithredu neu drwy gynnig **cymorth mewn nwyddau**. Mae Casgliad y Werin wedi cynnig cyngor ac arweiniad cyson, hyfforddiant pwrpasol, ac arddangosiadau ar sut i ddefnyddio technoleg iBeacon. Elfen gadarnhaol i lawer yw bod y rhaglen yn gallu cynnig pecyn “*cydgysylltiedig*”, gan ddeall yr anghenion technegol yn ogystal â'r cyd-destun treftadaeth, ac ystyrir bod y bartneriaeth yn werth da am arian oherwydd eu gallu i gynnig “*ateb cyflawn*”:

“Casgliad y Werin yw'r glud sy'n cadw pawb ynglwm wrth ei gilydd e.e. TG, cynnwys, profiad yr ymwelydd, caledwedd”.

Mae cysylltiadau parod â Locly a G-24, yn ogystal ag â'r cynnwys ar wefan Casgliad y Werin (a chyfleoedd ar gyfer traws-hyrrwyddo) hefyd yn cael eu gweld yn fantais. Ar ben hynny, mae'r potensial i gydweithredu drwy'r platfform wedi arwain at fudiadau/sefydliadau yn gwneud cysylltiadau ag eraill sy'n rhedeg prosiectau iBeacon yn eu hardal.

“Mewn gwirionedd fe wnaethant ychwanegu ato gyda'u deunyddiau archifol. Er enghraifft o lwerddon a'r Llyfrgell Genedlaethol. Fe roddodd fynediad ychwanegol i ni at gasgliadau eraill.”

Heb gyfranogiad Casgliad y Werin, cred rhai prosiectau y byddent o bosibl wedi bwrw ymlaen beth bynnag, ond ni fyddent wedi cael yr un lefel o wybodaeth i'w cynorthwyo. Dywedodd rhai o'r prosiectau na fyddent wedi mynd yn eu blaenau heb y gefnogaeth a gawsant, neu ni fyddent wedi gwybod am fodolaeth iBeacon:

“Pe fydden nhw ddim wedi bod wrth law, rwy'n amau a fyddem wedi gallu gwneud hynny. Roedd ein hadnoddau wedi'u hymestyn ormod.”

Mae llawer o'r prosiectau datblygu gwaith pellach yn y maes hwn, naill ai prosiectau peilot parhaus sydd ar y gweill, neu ymchwilio i ddefnyddiau eraill ar y dechnoleg. Mae yna awydd i ddal ati i gydweithredu â'r rhaglen.

Rhagor o wybodaeth yn: [Casgliad y Werin](#); [ap iOS Culture Beacon](#); [GCell](#); [Locly](#).